N^er. 92.

MONITOR WARSZAWSKI.

z WARSZAWY DNIA 16 LISTOPADA 1824 ROKU WE WTOREK.

Dostrzezenia meteorologiczne w Warszawie.

		Ciepłomierz R.	Barometr.	Wiatr.	Stan Nieba.
Dnia 12 Listopada	Zrana . . .	Stopni ciepła . + 3	Cali 27 liniy 5,0	Południowy	Chmurno.
	Popołudniu .	Stopni ciepła . + 6	„ — 5,0	Południowo-zachodni	Słońce.
	Wieczorem .	Stopni ciepła . + 1	„ — 5,7	Południowy Południowo zachodni	Xiężyc zadęty.
13	Zrana . . .	Stopni . 0	Cali 27 liniy 5,4	Południowy Południowo-zachodni	Chmurno.
	Popołudniu .	Stopni ciepła . + 4	„ — 5,9	Południowy	Chmurno.
	Wieczorem .	Stopni zimna . — 1	„ — 7,0	Południowy	Gwiazdy.
14	Zrana . . .	Stopni . 0	Cali 27 liniy 3,8	Południowy Południowo wschodni	Deszcz.
	Popołudniu .	Stopni ciepła . + 6	26 — 11,8	Południowy	Deszcz.
	Wieczorem .	Stopni ciepła . + 5	„ — 11,4	Południowo-zachodni	Wicher.

OBWIESZCZENIE RZĄDOWE.

Dozór Pensyy i Szkół wyższych Płci Żeńskiéy w Stolicy.

Po ustanowieniu przepisów kwalifikacyynych przez Kommissyą Rządową Wyznań Religiynych i Ośw. Publicznego zatwierdzonych dla Ochmistrzyń, Guwernantek, Nauczycielów i Metrów, podaie one do powszechnéy wiadomości.

W rozwinięciu 12 Artykułu Wewnętrznego Urządzenia Pensyy i Szkół wyższych płci żeńskiéy, ustanowione są przepisy szczegółowe względem usposobienia czyli kwalifikacyi osób podaiących się na Ochmistrzynie, Guwernantki, Nauczycieli i Metrów w Pensyach i Szkołach płci żeńskiéy.

I. Co do Ochmistrzyń Pensyy.

Do Ochmistrzyń Pensyy należy prawe zastępstwo Matki, a tém samém kształcenie serca, wpaianie uczuć Religiynych, prostowanie zdania i sposobu myślenia, powściąganie lub ośmielanie okazuiącego się charakteru, użycie wszelkich środków do należytego rozwinięcia sił umysłowych, odwodzenie młodzieży od zepsucia, przysady, szkodliwych nałogów, troskliwe pilnowanie ochędóstwa, wczesne przyzwyczaianie do porządku, baczny wzgląd na ukształcenie ich postawy i przyzwoitego ułożenia, karność uczennic, obeznanie ich z potrzebnemi robotami ręcznemi, przyzwyczaianie do rządnego gospodarstwa i ekonomiki, ścisłe przestrzeganie każdego niemal kroku pensyonarek, słowem utrzymanie w porządku Instytutu. Podaiąca się zatém na Ochmistrzynią, powinna złożyć Dozorowi, świadectwa naprzód: co do Religii od Proboszcza właściwéy parafii, iako i sama i mąż iey (ieżeli iest mężatką) dopełniaią wszelkich obowiązków Religiynych i żadnemu w tym względzie nie podlegaią zarzutowi. Powtóre: co do obyczaiów od osób wiarogodnych, mianowicie od matek familiy dobrze znanych.

Po roztrząśnieciu takowych świadectw, Dozor poweźmie wiadomość o mieyscu iéy urodzenia, stanie i powołaniu Rodziców, o stanie iéy teraźnieyszym ieżeli iest mężatką; iakie są zatrudnienia męża, wiek iego, zalety i postępowanie moralne? w iakim iest wieku osoba podaiąca się na Ochmistrzynią? Jaki iest iéy stan zdrowia? Gdzie i u kogo odebrała pierwotne swoie wychowanie, i do czego właściwie sposobiła się? Jak długo i z iakim postępem odbywała nauki, tudzież iak dawno w tym zawodzie pracuie, czy prywatnie, czy publicznie? Jakie są iéy zdolności umysłowe? Charakter moralny? Jakie ma wyobrażenie o celu i powołaniu któremu się poświęcić pragnie? Jakie uznaie przymioty za naypotrzebnieysze dla Ochmistrzyni? na co szczególniéy wzgląd mieć powinna, przy kształceniu umysłu i serca młodzieży troskliwéy swoiéy opiece poruczonéy? Przez iakie środki powinna wprawiać Pensyonarki w dobre obyczaie, w dopełnianie swoich powinności? Jak ma wychować i nauczać dzieci, aby nietylko w młodocianym wieku, lecz i w dalszych latach zachowały zdrowie i czerstwość? Jakie nakoniec ma środki do zaprowadzenia Pensyy? Czy może bez zawodu Rządu i Publiczności odpowiedzieć wszystkim warunkom pod względem potrzebnych nakładów?

Upoważniaiąc Ochmistrzynią do piastowania tak ważnego obowiązku, nie można bydź w iéy wyborze dosyć przezornym i troskliwym, bo iak dobre przymioty tak i wady osób trudniących się wychowaniem wpływaią na serca młodzieży. Z resztą każde dziecko z innym rodzi się charakterem, i z każdym niemal inaczéy obchodzić się wypada, ileż tu więc rozsądku potrzeba, aby rozróżnić to cieniowanie, i obrać w wychowaniu stósowne do każdego charakteru środki.

Jeżeli pod temi względami kandydatka okaże się bydź uzdolnioną, dopiero odesłaną zostanie dla examinu do Towarzystwa Ksiąg Elementarnych. — W Examinie z usposobienia Naukowego powinna udowodnić że ma przynaymniéy tak ogółowe wyobrażenie o Naukach Planem dla Pensyy i szkół wyższych płci żeńskiéy w Wewnętrznym Urządzeniu, w tytule III. Artykule 36, przez Kommissyą Rządową przepisanych, aby bez obcéy pomocy sama onich przyzwoicie sądzić mogła: inaczéy bowiem pozbawioną byłaby sposobności ścisłego przestrzegania, czyli nauki podług przepisów są wykładane Pensyonarkom, i czyli te w nich należycie postępuią? Ochmistrzyni Pensyi ieżeliby miała zamiar sama udzielać Uczennicom niektórych przedmiotów naukowych, winna iest wprzódy przy powyższym examinie, udowodnić swoie usposobienie w tych naukach, na które upoważnienie uzyskać pragnie.

2. Co do Ochmistrzyń Szkół wyższych.

W Tytule I. Artykule 29im Wewnętrznego urządzenia powiedziano iest: „Że za Szkoły uważane są te domy, w których pod dozorem Ochmistrzyni gromadza się w pewnych godzinach młodzież na nauki.“ — Szczególnieyszym tedy obowiązkiem Ochmistrzyni Szkoły iest czuwać nad naukowością. Podaiąca się do tego obowiązku, po złożeniu świadectw z obyczaiów, kiedy przez Dozor do Towarzystwa Ksiąg Elementarnych do examinu odesłaną zostanie, ma udowodnić, że posiada ogólne wyobrażenie Nauk wewnętrznem Urządzeniem przepisanych, że iest dostatecznie usposobioną do tych mianowicie, które Uczennicom sama wykładać zamierza, nakoniec że zna metodę czyli sposób wykładania Nauk, stósownie do wieku i poięcia Uczennic. To wszystko w świadectwie z odbytego Examinu ma bydź wyrażoném, z wyszczególnieniem nawet stopnia i klassy, do którey Nauki z pożytkiem przez Ochmistrzynią dawanemi bydź mogą.

3. Co do Guwernantek.

Guwernantki po Pensyach i Szkołach wyższych dwoiakiego rodzaiu bydź mogą, to iest:

a) Jedne dozoruiące, użyte w pomoc Ochmistrzyni, do czuwania nad moralnością, ochędóstwem, i domowém prowadzeniem uczennic.— Do téy posługi użyte osoby, powinny iuż mieć przynaymniéy 25 lat skończonych; niebędą one zdawały Examinu w Towarzystwie Elementarném; tylko po roztrząśnieniu ich uzdolnienia w Dozorze, i przekonaniu się o moralném postępowaniu, w prost od niego otrzymaią stósowne na to upoważnienia.

b) Drugie Uczące, to iest użyte w pomoc Ochmistrzyni i Nauczycielom, tak co do powtarzania z Uczennicami przedmiotów naukowych, iako też co do dozoru obyczaiów. Examina takowych Guwernantek, stósownie do powyższego ich przeznaczenia, odbywać się będą w Towarzystwie do ksiąg elementarnych. W Protokóle examinu ma bydź wyrażoném, w iakim stopniu usposobienia naukowego znayduie się osoba podaiąca się na tego rodzaiu Guwernantkę, które nauki, i do któréy klassy z Uczennicami z korzyścią powtarzać może. Co szczególowo w wydaném na to upoważnieniu wyrażoném będzie, rozróżniaiąc stopnie przez wyraz *z korzyścią*, *z dostateczną korzyścią*, *z wielką korzyścią*.

Osoby utrzymuiące Pensye i Szkoły, tudzież Dozoruiące i Guwernantki, niezaraz zaszczycane będą Patentami, lecz otrzymuią proste tymczasowe upoważnienie od Dozoru. Po upłynionym roku, gdy przez szczególną gorliwość przez zachowanie przepisów Rządowych, przez szczere nakoniec wypełnianie przyiętych na siebie obowiązków, uzyskaią chlubne świadectwa od właściwéy Damy Dozoru, i udowodnią przy Examinie rocznym, że potrafiły wywiązać się z położonego w nich zaufania, natenczas Dozór w dowód swego zadowolenia będzie ie mógł przedstawić Kommissyi Rządowéy Wyznań i Oświecenia do otrzymania formalnego Patentu.

4. Co do Nauczycieli Religii.

W rozwinięciu 37. Artykuła Wewnętrznego Urządzenia Pensyy i Szkół wyż-

szych płci żeńskiéy, Kommissya Rządowa zwracaiąc troskliwy wzgląd na ten naywaźnieyszy przedmiot uprawy umysłu i serca, przyięła za prawidło, że niemoże dawać Nauki Religii i Moralności po Pensyach i Szkołach Wyższych płci żeńskiéy, iak tylko osoba Duchowna od właściwéy swoiéy władzy do tego upoważniona. Wybór ten tym iest ważnieyszy, że od mieyscowego Nauczyciela Religii, powinnoby zależeć dobranie spowiedników.

5. *Co do Nauczycieli.*

Nauczyciele po Pensyach i Szkołach wyższych płci żeńskiéy do Nauk i Języków, dwoiakiego są rodzaiu, iedni którzy pełnią obowiązki Nauczycieli Professorów w Szkołach publicznych, drudzy zaś którzy tru dnią się tylko dawaniem prywatnych lekcyy.

W dopełnieniu Reskryptu Kommissyi Rządowéy Wyznań i Oświecenia Publicznego, z dnia 22. Listopada 1823. r., żaden Nauczyciel nie uzyska upoważnienia, ieżeli nie udowodni Metryką, że ma przynaymniéy 30 lat skończonych.— Jeżeli iest Nauczycielem w Szkołach Publicznych, powinnien złożyć świadectwo od mieyscowego Rektora i Kuratora Szkoły, tak co do obyczaiów, iako też co do usposobienia naukowego, z wyrażeniem iakie przedmioty i w iakiéy klassie, wykłada. Oprócz tego powinien załączyć ieszcze Dozorowi na piśmie krótki przynaymniéy rys nauk, na które chce zyskać upoważnienie, z wyszczególnieniem głównych zasad, podług których zamierza ie wykładać po Pensyach i Szkołach wyższych płci żeńskiéy. Wiadomo bowiem że niedosyć iest aby Nauczyciel znał przedmioty, które w Szkołach żeńskich wykładać zamierza, ale potrzeba ieszcze, aby umiał one zastósować do stanu życia i przeznaczenia Uczennic.

Co do Nauczycieli trudniących się prywatném dawaniem lekcyy, maiąc wzgląd że ci nie udowodnili ieszcze swoich zdolności Naukowych, Dozór po roztrząsnieniu świadectw z obyczaiów, ieżeli ie uzna za dostateczne, odeszle podaiących się do Towarzystwa Elementarnego, aby przez ścisły Examin z tych Nauk, które chcą wykładać Uczennicom, udowodnili potrzebne w nich usposobienie.

Wydawane tymczasowe upoważnienia dla Nauczycieli nauk i ięzyków, niebędą im mogły służyć iak tylko na rok ieden, w którym to czasie ieżeli niektórzy z nich odznaczą się gorliwą i przykładną staranności w wypełnianiu przyiętych na siebie obowiązków, nadto udowodnią, że Uczennice z wykładanych im Nauk, rzetelną odnoszą korzyść, wówczas Dozór dla tym skutecznieyszego innych zachęcenia, będzie im mógł wydać formalne Patenta na Nauczycieli. Tym zaś którzy po roku przez zaniedbanie, lub niestósowanie się do wydanych przepisów, niegodnemi się bydź okażą położonego w nich zaufania, wydane tymczasowe upoważnienia zostaną odebrane.

6. *Co do Metrów Muzyki, Rysunków i Tańca.*

Dozór oprócz roztrząsania świadectw z moralnego sprawowania się i obyczaiów, co do rysunków, zasięgnie ieszcze opinii Professora Malarstwa i Rysunków przy Królesko-Warszawskim Uniwersytecie, co do Muzyki zaś, Rektora Konserwatoryum muzycznego.

7. *Co do służących.*

W rozwinięciu Artykułu 29. w którym iest wzmianka o niespoufaleniu się Pensyonarek z służącemi, poleconém będzie Ochmistrzyniom Pensyy, iżby służące przed ich przyięciem, oprócz zwyczaynéy służbowéy policyynéy xiążeczki, składały ieszcze świadectwa z obyczaiów od Matki Familii dobrze znanéy, i za iéy sprawowanie ręczącéy. Mieyscowa Ochmistrzyni takowe w Protokół wciągnąć, i przy wizycie Damie Dozoru okazać iest obowiązaną.

W Zastępstwie Ministra Prezyduiącego
Referendarz Stanu Członek Kom. Rząd.
Wyzn. i Ośw. Publ.

M. Zalewski.

Sekretarz Dozoru *Milewski.*

Dziekan Wydziału Lekarskiego Królewskiego Warszawskiego Uniwersytetu.

Wiadomo czyni, iż w dniach 17 18 i 20 Września b. r. po złożonym examinie, mianowane zostały *wyuczonemi Akuszerkami zdolnemi do praktykowania sztuki położniczéy*:

1. Maryanna z Waliszewskich Zeleniewska. 2 Franciszka z Filipów Kuhn. 3 Tekla z Sokołowskich Szczepkowska. 4 Franciszka z Wyczołkowskich Królikowska. 5 Anna z Chodzińskich Fabiszewska. 6 Anna z Broszków Bankowska. 7 Katarzyna z Minorów Witkowska. 8 Maryanna z Gerłowiczów Chmielewska. 9 Kassylda z Sulińskich Sulczyńska. 10 Agnieszka z Heiwemanów Wiener. 11 Maryanna z Maryewskich Jasińska.

w Warszawie 9 Listopada 1824.

Dr. Roliński.
J. Trzciński za S. U.

WARSZAWA.

— Dnia 13 b. m. o godzinie 6 z rana zszedł z tego świata w 75 roku życia JW. Marcin *Badeni* Senator Woiewoda, Minister Sprawiedliwości, Kawaler Orderów Orła białego i Sgo Stanisława I klassy.

— Z Pragi piszą co następuie: „Dożyliśmy teraz właśnie wyiątku od znanego przysłowia » iż prorok naymniéy w własnéy ceniony oyczyźnie«. Rodak nasz P. *Würfel*, teraz w Warszawie przy konserwatoryum muzyki umieszczony, w podróży swoiéy tędy przeiéżdżaiąc, skomponował i wystawił na scenie naszéy kilka razy iuż z naywiększymi oklaskami przyiętą operę „*Rübezahl*». Spodziewać się należy iż sztuka ta zyskowną dla teatru będzie, gdy na każdéy wystawie teatr był zapelniony. Już nawet u kompozytora zamowiono partyturę do Wiednia, gdzie z stósowną dekoracyą ma bydź wystawiona na teatrze nad Wienną.»

— Dalsza Licytacya Zbioru rycin Al. Hr. *Chodkiewicza* odłożona została do dnia 20 b. m.

— Do dzisieyszego Monitora dołącza się Katalog Cebul Kwiatowych Hollenderskich, których nadszedł drugi i ostatni Transport w tym roku do Handlu Korzeni i Win pod Nro. 404 na przeciw S. Krzyża. — Tamże dostać można Sydru.

— W ciągnieniu Czwartéy klassy 26téy Loteryi klassyczney Królestwa Polskiego odbytém w dniu wczorayszym, znacznieysze wygrane padły na następuiące Numera: 10,000 Złp. wygrał Numer 20,399; 7,000 Złp. wygrał Numer 5,366; 3,000 Złp. wygrał Nu. 19,874.

PRZYIECHALI. (d. 12. 13. i 14 Listopada.) Weber Karol kupiec z Grodna — Wilczyński Tomasz Oby. z Pokrzywnicy — Rott Maryanna Obyw. z Wiednia — Wolff kupiec z Prus. — Pudkowicz kupiec z Rossyi — Witkowski Ber kupiec z Wrocławka — Bolesta Ignacy były Pulkownik z Rusta — Bielińska Elżbieta Pułkownikowa z Sochaczewa — Straszyński Józef Obywatel z Biały — Bronberg kupiec z Lipska — Katman kupiec z Lipska — Ciechomski Józef Oby. z Brzozowa — Ostrowski Władysław Hrabia z Helenowa.

WYIECHALI (d. 12. 13. i 14. Listopada.) Ostroróg Sędzia do Garwolina — Makarewicz Konsul do Petersburga — Werbachowski Kapitan do Modlina — Rychter Radca do Rossyi — Zapolski Szambelan do Brześcia — Chodkiewicz Karol Hrabia na Wołyń — Dwernicki Pułkownik do Krasnegostawu — Estreicher kupiec do Pruss — Matuszewicz Adam Radca Stanu do Petersburga — Hornowska Jenerałowa do Lelowa — Layper Landau kupiec do Brodów — Naftal Klein kupiec do Brodów — Polewski Tomasz Sędzia do Siedlec.

z PETERSBURGA 16 (28) Października.

— Pod dniem 25 Września donoszą z Ufy co następuie: N. Pan stanął w naszych murach 16 b. m. o godzinie ósméy wieczór. Przebywszy *białą* rzekę, Cesarz Jegomość zatrzymał się na sam przód w mieszkaniu Atamana kozaków *Patralina*, któremu J. C. M. raczył uczynić dar tysiąca rubli. Żona tego Officera i dwie iego córki otrzymały także upominki szczodrobliwości Cesarskiéy.

Biskup otoczony duchowieństwem wyższém, Gubernator woyskowy i cywilny ze wszystkiemi urzędnikami, szlachta gubernialna z marszałkiem na czele, i inne stany oczekiwały na Cesarza przy drzwiach kościoła katedralnego, gdzie Naczelnik Duchowieństwa krótką miał przemowę. Wychodząc z kościoła J. C. M. w towarzystwie woyskowego Gubernatora udał się do przysposobionego dla siebie mieszkania, u drzwi którego przyymował Go Gubernator cywilny.

Na zaiutrz Cesarz Jegomość raczył przyymować oświadczenia hołdu od Biskupa i wyższego duchowieństwa, od woyskowych, urzędników, Szlachty, iako też i od kupców i mieyskiego stanu, których spotkał zaszczyt podania Nayiaśnieyszemu Monarsze chleba i soli. Następnie znaydował się Cesarz na paradzie woyskowéy, przypatrywał się zewnętrznéy budowie nowego gmachu przeznaczonego na gimnazyum; także stawianie nowych więzień zwróciło Jego uwagę, poczém zwiedził więzienia publiczne, dom miłosierdzia, szpital waryatów i mieyski.

Tegoż samego dnia J. C. M. raczył zaprosić do swoiego stołu Biskupa, Gubernatorów woyskowego i cywilnego, Wice-Gubernatora, Marszałka, i Jenerała Porucznika Xięcia *Urakow*. Wieczorem Cesarz zaszczycił bytnością swoią bal dany przez Szlachtę mieyscową. I tego dnia także miasto oświeconém było. (*Cons. Imp.*)

z WIEDNIA 4 Listopada.

Dnia 1 b. m. przybył tu Król Jmć Bawarski na przeciw ktorego NN. Cesarstwo do Burkersdorf wyiechali. Nazaiutrz przyiechała królowa Bawarska z trzema córkami swoiemi do Schoenbrunn; Cesarstwo JMć, krol Bawarski i oblubieniec (Arcy Xiąże Franciszek) wyiechali na przeciw dostoynym gościom.

Dnia 3 odbyła N. Królowa z narzeczoną Arcy Xięcia, uroczysty wjazd swóy do Wiednia, do zamku Cesarskiego.

Dnia dzisieyszego między 6 i 7mą wieczorem, z iak naywiększą uroczystością, weszli w szluby małżeńskie Arcy Xiąże *Franciszek Karol* i *Zofia* Królewna Bawarska; Sakrament małżeństwa administrował Kardynał Arcy Xiąże Rudolf, w kościele zamkowym Augustyanów. (*D. A.*)

Z LIPSKA 30 Października.

— P. *Gersdorff* w czasie swéy Kuratoryi potrafił przecież zniszczyć ten powszechnie znany twór pod imieniem Burszostw tak dalece, iż nowy Kommissarz Pan *Ende*, po którym się wiele dobrego spodziewaią, iuż nie będzie miał z nie-

mi do walczenia. Burszostwa rzeczone tamowały pilność i postęp szczególnych Uczniów, oddaiąc ich w niewolę zwierzchniego kierunku. Wykorzenienie ich dobrodzieystwém iest, które ci szczególniéy z Uczniów czuć są zdolni, którzy się wyłącznie Naukom poświęcaią, nie smakuiąc bynaymniéy w obrzędowych wędrówkach, wiwatach i taynych towarzystwach, które czas i pieniądze chłonęły. (*G. B.*)

z FRANKFURTU 6 Listopada.

— W dwóch ostatnich dniach Października, wylewy rzek wielkie szkody w południowych Niemczech zrządziły. Nekar przy Manheimie na 12 stóp wezbrał, groble, mosty, pozrywane; drogi wszystkie zalane, cała okolica postać wielkiego ieziora wystawia. Podobnież się stało i z okolicą Heidelberga, woda o 5 stóp wyżéy się wzniosła iak w roku 1817, od wielkiego zaś wylewu z r. 1784 na 4 stopy niższym iest teraźnieyszy wylew. Do Karlsruhe wiele poczt z téy przyczyny nie doszło Most łyżwowy na Renie z wielkiém podziwieniem utrzymał się, choć woda na 11 stóp 3 cale wezbrała. W Sztuttgardzie przepływaiący przez środek miasta strumień, wielkie także wezbraniem swoiém zrządził szkody. I Ren dolny znacznie wezbrał. Przy Kolonii d. 3 Listopada wynosiła wysokość Renu 25 stóp 7 cali Berl. miary.

—Niedawno wystawiono pomnik grobowy na niemieckim cmentarzu w Hanau Xięciu Oettingen - Spielberg królesko bawarskiemu rotmistrzowi poległemu dnia 31 Paździer: 1813. Wyborne to dzieło sztuki, wyrobione w greckim stylu przez biegłego artystę Professora *Sommer*, uskutecznione zostało kosztem Xiężnéy Oettingen - Spielberg bratowéy chwalebnie poległego.

z BRUXELLI 4 Listopada.

— Statek parny Zeelander, który odbył podróż do Kolonii, użyty będzie właściwie do żeglugi między Antwerpią i Rotterdamem, teraz zaś doświadczano nim tylko spławu Renu, aby wypróbować drogę dla nowego parowego statku żelaznego, który teraz właśnie iest w robocie, i ma mieć moc stu koni.

— Podług nowego proiektu względem zmiany cła wchodowego i wychodowego, podwyższono opłatę od wprowadzenia Pszenicy, Jęczmienia, Żyta i Owsa, a przeciwnie znacznie zmnieyszono cło wywozowe od tatarki, Fasoli, Wyki, Grochu, ięczmienia, owsa, żyta i pszenicy. (*G. B.*)

z HAMBURGA 4. Listopada.

— Od kilku dni wiejące gwałtowne północno - zachodnie wiatry sprawiły tak wielkie wezbranie wody, iakiego od 15 lat nie pamiętamy. Wylew dla tego tylko znośnieyszym był dla mieszkańców niższych okolic miasta, że w śród dnia nastąpił.

z LONDYNU 2 Listopada.

J. K. Mość kazał sprowadzić rysunki krzeseł z poręczami które w Paryżu do nowego pałacu Hr. *Villèle* robiono, a z których każde 800 fr. kosztuie.

— W Irlandyi wydano teraz niesłychany tam dotąd wyrok karny: Lord *Clermont* ieden z nayznakomitszych i naybogatszych właścicieli, za rozmyślne bicie dwóch wieyskich chłopców, skazany został na karę pieniężną 20 funt. ster. do skarbu koronnego; przyczem krewni zelżonych maią prawo rozpocząć process cywilny o wynagrodzenie szkód, i iak słychać, rozpocząć go zamyślaią.

— Dnia 28. Października znaczna część Szpitala Chrystusowego zarwała się z niesłychanym trzaskiem; przecież, Bogu dzięki! ani żadne dziecię, ani żaden z robotników do budowania nowego pawilonu użytych, naymnieyszego nie poniosł szwanku.

— *Fauntleroy* na śmierć skazany został.

— *Columbus*, ów wielki okręt Kanadyyski, minął szczęśliwie i w dobrym stanie wyspę Whight dnia 31. pr. m., oczekuią go w Nore.

— Jedna z Gazet Bostońskich z 28 Września zapełniła dwie kolumny listem z Nowego Orleanu z dnia 20 Sierpnia: w tym liście iest wiadomość, że prezydent Stanów Zjednoczonych rozkazał uzbroić eskadrę składaiącą się z liniowego okrętu *North Karolina*, fregaty *Konstytucya* i kilku lżeyszych statków. Ta eskadra pod rozkazami Kommodora *Rogers*, ma uważać poruszenia wielkich mocarstw i popierać zasady ogłoszone przez prezydenta za sprawą kraiów zbuntowanych.

Tak radykalnie zfałszowane wiadomości nie zdołaią wynagrodzić klęsk Bolivara poniesionych w Peru. Ludzie oświeceni co raz to mocniéy przekonywaią się, że Stany Zjednoczone taką zachowuią ostróżność względem powstańców Ameryki południowéy iaką i mocarstwa Europy. (*Et.*)

— Dziś rano przez Nowy Jork odebrano listy z Mexyku z dnia 11 Sierpnia, a z Alwardo z 22; nie ma w nich żadnéy ważnéy wiadomości.

Dyktator *Bravo* powrócił do Mexyku po tragicznym zgonie Iturbidego, Jenerał zaś *Vittoria* udał się do prowincyi Oaxaca dla walczenia ze stronnictwem Jturbidego, które tam ieszcze iest potężném ponieważ powątpiewa o iego śmierci.

z PARYŻA 2 Listopada.

— Ponieważ w nowym Pałacu Ministerstwa Skarbu wszystkie Biora do niego należące mieszczą się, lekko więc rachuiąc, przypuścić można iż tam codziennie do 6000 Urzędników i Officyalistów zgromadza się, nie licząc w to osób które za interessami przychodzą. Ogromny ten gmach pierwiastkowo za Napoleona urządzony został na Pocztamt Jeneralny, wtedy gdy władza iego rozciągała się od granic Neapolu aż do rzeki Trawe, do większéy ieszcze zmierzaiąc rozległości.

— Kościół S. Dyonizego ciągle iest otwarty dla tych którzy chcą oglądać przyozdobienia żałobne. Pali się w nim 1200 świec, w dzień zaś pogrzebu paliło się 25,000.

— Dnia 27. z. m. umarł w podeszłym wieku Prof. Andrzéy *Thouin* Dyrektor ogrodu roślinnego i członek Akademii Umieiętności. Pod iego sterem sławny ten zakład znacznie się udoskonalił.

— Ponieważ tak wielu Prefektów i innych znakomitych Urzędników z Departamentów przybyło do stolicy, po nowe Instrukcye iak mówią, ztąd niektórzy chcą wnosić, iż nastąpi zmiana iakowaś w Departamencie Spraw wewnętrznych.

— *Monitor Paryzki* umieścił następuiące z wielu względów ważne uwagi:

„Donieśliśmy iuż że Król Jmść prezydował na naywyższéy radzie handlowéy, składaiącéy się, iak wiadomo, z Ministrów Sekretarzy - Stanu, z Parów i deputowanych, z różnemi wprawdzie zdaniami politycznemi, lecz iednakowo utalentowanych. Jest to ieden z czynów okazuiący naywyraźniéy zamiary Króla Jmści, które tyle dzienników usiluie przekręcić kłamliwemi tłumaczeniami. Tak iest; iest to zapomnienie opiniy, lecz przez połączenie interessów; tak, iest to zbliżenie ludzi, różnego może zdania w politycznych przedmiotach, lecz uskutecznione pod wspólną ustawą sprawy narodu. Jest to pęk talentów nie zaś zbiór stronnictw; są to doradzcy tronu, nie zaś narzędzia koteryy. Cóż ma za związek połączenie w Radzie handlowéy, ludzi tak zacnych i światłych, a śmieszne skupienie się pisarzy niezgodnych z sobą, zbuntowanych przeciwko ustalonemu porządkowi który poskramia wszystkie namiętności, iakiego bądź one są rodzaiu?

Król, od wstąpienia na tron, okazał szczególnieysze zaięcie się handlem. To zaięcie się będzie plenne iak wszystko co od tronu pochodzi. Odznacza się zaraz wznowieniem tak czcigodném, iż nie możemy oprzeć się potrzebie podania go do wdzięczności publicznéy. Pierwszy to raz, Król osobiście prezyduie na radzie szczegółowéy. Kupiectwo francuzkie przyymie ten dowód troskliwości Jego z zaufaniem i wdzięcznością na iaką zasługuie. Otoż to wykonywanie władzy Króleskiéy! władzy która uznawa za swoie, wszystkie ogólne korzyści rządzonego społeczeństwa, i łączy się z potrzebami narodowemi, biorąc ie za naypierwszą sprawę Monarchii. Sława Monarsze który powziął tak wielką myśl o swoich prawach i władzy swoiéy!

Czyliż i ta nauka będzie stracona dla stronnictw? niezechcąż się przeświadczyć po przykładzie iaki im Król daie, że prawdziwa polityka nie zasadza się na ich próżnych sprzeczkach o słowa, na teoryach więcéy czczych iak głębokich, w których się pogrążaią, usiłuiąc zgubić w nich siebie i społeczność? Niemogąż tego czynić z oppozycyą co Karol X. z władzą Króleską, to iest oprzéć ią na przedmiotach stanowczych, na faktach rzeczywistych, na sprawie ogółu? — Od dawna nauczamy ich téy polityki. Lecz ieżeli nieusłuchali głosu ludzi rozumnych, i niepoznali przykładów które im nawet Ministerstwo od roku dawało, przez dążność do instytucyy i rozpraw tego rodzaiu, czyliż niepoznaią tą razą ważnéy nauki którą im Król daie przykładaiąc myśl swą wysoką do tych wielkich przedmiotów?

Wyższa rada handlówa zatrudnia się wszystkiemi przedmiotami maiącemi styczność z dobrém publiczném, pod rozlicznemi względami przemysłu, rolnictwa i kunsztów. Nad temi to wszystkiemi przedmiotami rozciąga się przezorność gospodarstwa kraiowego, które w dziewiętnastym wieku iest naylepszą i iedyną polityką. Wiedzieć co się spotrzebuie i co się wydaie; weyrzéć gdzie są potrzeby, gdzie źródła

policzyć ręce i talenta; porównać wywóz z wprowadzeniem; rozważyć to wszystko, dla ustanowienia pewnych zasad polityki zewnętrznéy i administracyi kraiowéy: oto iest cała umieiętność Rządów europeyskich, w obecnym stanie uobyczaienia obudwóch światów. Jeszcze raz powtarzam: sława światłemu Monarsze który uznał tę potrzebę teraźnieyszéy epoki, i pragnie wyryć na niéy piętno, iakiego zwykle udziela prawa władza wszystkiemu czego się dotknie! «

— Na odbytém 28 Października polowaniu w *Wersalu* padło 500 sztuk zwierzyny, z których 260 ubił Król, resztę zaś Delfin.

— N. Pan chcąc dadź miastu Saumur nowy szczególny dowód swoiéy dobrotliwości i zadowolenia za ofiary łożone przy wystawieniu nowego mostu, raczył dozwolić aby ten pomnik nosił imie albo *Henryka* albo *Xięcia Bordeaux*.

— Monitor umieścił z Gazety Francuzkiéy długi Artykuł, w którym starano się wyiaśnić, „że mimo nayszczerszych życzeń J. K. Mości, aby żaden nieszczęśliwy w kraiach iego nie znaydował się, przecież za nadto żądanoby od natury ludzkiéy, aby ostatnia łza mogła bydź osuszoną."

PERNAMBUCO 21. Września.

— Dnia 17. b. m. poddało się to miasto wraz z Cytadellą woysku Cesarskiemu pod wodzą Jen. Lima. Jen. Carvalho umknął na okręcie Angielskim, pod pozorem iakoby z Lordem Cochrane chciał kapitulować. Port więc otwarty iest znowu dla handlu wszystkich Narodów.

Lord Cochrane na wyprawę przeciw Pernambuco otrzymał od Cesarza 500,000 funt szter., niebył iednak przy oddaniu miasta przytomnym, gdyż popłynął był wtedy po moździerze do Bahia.

Po zdobyciu warowni S. Antonio i Boa Vista, republikanie zrabowali domy i sklepy, tak iż ieden kupiec angielski rachuie sobie straty do 5000 funt. szt.

Z STAMBUŁU 14 Października.

— Dnia 8. i 9. b. m. przyprowadzono tu około 60 greckich okrętów zdobytych przy Ipsarze i w innych potyczkach, i umieszczono ie w porcie wzdłuż murów miasta. Skutek tego widoku niesprawił iednak takiego wrażenia na ludzie i milicyi, iakiego się spodziewano; albowiem w tychże samych dniach rozeszło się wiele zatrważaiących wieści o nieszczęściach iakie się Flottom przytrafiły, wieści, którym wiadomość o cofnięciu się Kapudana Baszy do Dardanellów w krótce zupełną wiarę zjednała.

Zdarzenia na których się te wieści opieraią są tak niedokładnie wiadome, że było niepodobna dać ich obraz za spokaiaiący. To co wiedzą o wypadkach zaszłych na Archipelagu w trzech ostatnich tygodniach, lub co o nich wiedzieć mniemaią, zasadza się iedynie na powieściach bez związku i niepewnych kilku Kapitanów morskich lub żeglarzy; do dnia dzisieyszego nieotrzymaliśmy żadnego doniesienia, na któreby się spuścić można, ani ze strony Turków, ani Chrześcian, a nawet wiadomości greckie które mamy, nieprzechodzą 20. Września. Musimy się więc ograniczyć na małéy liczbie, nieiako wiarogodnych podań, z których iedynie, iak na teraz, można wyiąć obraz, choćby nawet i niedoskonały, owych wypadków.

Donieśliśmy iuż o skutkach potyczek morskich zaszłych do 10. Września pomiędzy Budrun i wyspą Cos. Doniesienia te są w istotnieyszych punktach zgodne z późnieyszemi rapportami greckiemi (o których będzie wzmianka na końcu tego artykułu). Potyczki zaszłe 16. i 17. Września które z początku wystawiane tu były korzystnie dla połączonych Flott tureckich, musiały bydź nie bardzo wielkiéy wagi; a przynaymniéy nic późnieyszego nieodebraliśmy w tym względzie. W ogólności podobieństwem iest do prawdy, że od dnia 10. Września, i do wyyścia pod żagle tureckiéy Flotty z odnogi Budrun, niezdarzyło się nic ważnego na tamtych wodach. Krótkie, lecz proste i stanowcze doniesienie Konsularne ze Stancho (Cos) z dnia 28. Września, zamienia dla nas to podobieństwo do prawdy w pewność.

Dnia 17. (podług tegoż doniesienia, a dnia 19. Września podług innych) Kapudan Basza wypłynął z Budrun z całą swoią Flottą, łącznie z 40 egipskiemi okrętami i kilku tysiącami egipskiego woyska, a to w zamiarze, o czém niedaie się powątpiewać, ponowienia wyprawy przeciwko Samos. Dnia 24 stanął na kotwicach przy Myconi, i zostawał przez 25ty przed tą wyspą. Dnia 27. napadła go gwałtowna burza pomiędzy Myconi i Andros. Dnia 28. miał z 6 fregattami wpłynąć do Portu Mityleny, do których przyłączyło się wiele rozproszonych przez burzę.

O dzieiach dni następnych mamy tylko same nader niepewne ułamki. Całkiem niewiadomo co zniewoliło Kapudana Baszę do wypłynienia z portu Mityleny a udania się do Dardanellów.

Zpewnością iednak wiemy, że on, lub przynaymniéy część iego flotty spotkała się 6go Października z Grecką eskadrą pomiędzy Mityleną i Scio. Rossyyski Kapitan okrętowy spotkał w tym dniu obiedwie flotty, i narachował 100 Tureckich a 60 Greckich żagli. Tenże sam Kapitan, iak powiadał, widział w nocy z 6 na 7my w odległości wielkie słupy ogniste na widnokręgu i słyszał mocne explozye. Toż samo potwierdziły i inne osoby znayduiące się na morzu, a przeto wielki iest powód do sądzenia, że Turecka albo Egipska flotta doznała ciężkich nieszczęść w téy nocy. Przeciwnie znowu zapewnia przybyły tu dnia wczorayszego Joński Kapitan, że te klęski niebyły tak wielkie iak ie pierwiastkowe przesadzone wieści wystawiały; Turcy stracili iednę fregattę i ieden bryg, zniszczone statkiem palnym, i 8 lub 10 okrętów przewozowych, które się rozbiły. W iednym rapporcie konsularnym z Tenedos twierdzą nawet, że w zdarzeniach dnia 6 i 7 Kapitan Basza nie mógł się znaydować osobiście, albowiem Zdaiący rapport widział go w tymże samym dniu z wielu okrętami przy Tenedos. Tymczasem wpłynął on dnia 7 do Hellespontu.

Niepewność, albo raczéy niewiadomość o flocie egipskiéy iest ieszcze większa. Znacznieysza iéy część zdaie się że w Budrun pozostała, druga zaś, która towarzyszyła Kapudanowi Baszy odłączyła się od niego. Kapitan okrętowy Chrześciański napotkał dnia 7 Października 44 Egipskich okrętów przy Scio, które zmierzały ku Południowi, zapewne w zamiarze powrócenia do przeszłego swoiego stanowiska przy Cos, ieżeli im nieprzyiaciel uczynić tego nie przeszkodzi.

Jakiekolwiek dalsze obiaśnienia względem tych wypadków otrzymać możemy, zawsze iest rzeczą dosyć dotkliwą dla Porty; że tegoroczna wyprawa morska musi bydź uważana za ukończoną bez rzeczywistego skutku.

Mamy Greckie gazety z Hydry do 20 Września. *Przyiaciel ustaw* z dnia 13 Września wypisuie rapport Kommendanta Greckiéy Eskadry *Miauli*, zdany dnia 11, opisuiący bitwy morskie od 5 do 11go Września — pierwéy bowiem zdaie się iż Grecy nieznaydowali się nawet w odnodze Cos, gdyż w pierwszych dniach miesiąca oczekiwali przy Patmos na wiatr przyiazny.— Z tego rapportu okazuie się naywyraźniéy, że przed 10 Września niezaszła żadna walka, zasługuiąca na nazwisko morskiéy bitwy, a nawet w ogóle żadna, ktoraby iakiś stanowczy skutek sprawiła. (*)

Opowiadanie zdarzeń od 10 zgadza się zupełnie z naszém w istocie rzeczy. Bicie z dział trwało przez cały dzień; » lecz — pisze Miauli — nic szczególnego niedokazaliśmy. » Dopiero za nadeyściem nocy udało się greckim palnym statkom, spalić, nie iak w naszém doniesieniu oznaymiliśmy, dwa *Egipskie* okręty, lecz ieden bryg egipski o 20 działach i wielką Tunetańską fregattę. Na pierwszym miało się znaydować 300 a na ostatniéy 900 ludzi.

Waleczność Kapitana *Papandoni*, Dowódzcy statku palnego, na którym przy zapaleniu fregaty dwóch ludzi zginęło, czterech raniono, a sam Kapitan lekko skaleczony, iest szczególniéy wychwalaną. « Z bohatyrami tego rodzaiu, dodaie Redaktor, niemoże się mierzyć żaden Themistokles.»— Że zaś wiadomość o zdarzeniach dnia 11 odebrano w Hydrze iuż dnia 13, łatwo poiąć, że gdyby w dniach następnych, a nawet 16go, zaszły korzystne dla Greków potyczki, wiedzianoby o tém dnia 20. Milczenie gazety w Hydra, potwierdza wniosek wynikaiący z innych okoliczności, że nic ważnego iuż niezaszło aż do wyyścia pod żagle turecko-egipskiéy flotty z odnogi Cos. Wszystko, co się téy flocie przytrafić mogło, musiało nastąpić pomiędzy 27 Września a 7 Października.

— Jak dobrze Grecy muszą bydź uwiadomieni o tém, co się dzieie w Konstantynopolu, okazuie się z wielu artykułów *Przyiaciela ustaw*, podług którego, nayprzód Joński a potém Austryacki okręt przywiózł do Syra wiadomość, że Ulemowie w liczbie 80,000 mieli Syna sułtana w swoiéy mocy, i zbroyną ręką oparli się spełnieniu zamiaru wydarcia życia wszystkim Chrześcianom znayduiącym się w iego państwach. (*Do. Au.*)

(*) Widać zatem, że okazałe we wszystkich dziennikach europeyskich artykuły, względem strasznych bitw morskich 3 5 6 7 9go *zupełnie* były zmyślone; chyba gdybyśmy przypuścili, że Grecy z wyrafinowanéy skromności lub polityki, zamilczali o swoich zwycięztwach. Niechcemy tu daley czynić porównań, lecz warto iest w istocie, niektóre z tych artykułów znayduiące się na wszystkich stronnicach Niemieckich i Francuzkich gazet sprawdzić z rapportem Miaulego! O *historycznéy* krytyce nic wcale niemowiemy; duch stronnictwa niechce o niéy bynaymniéy słyszeć. Lecz przynaymniéy należałoby się tu i owdzie poradzić *chronologii*. (*Prz. D. A.*)